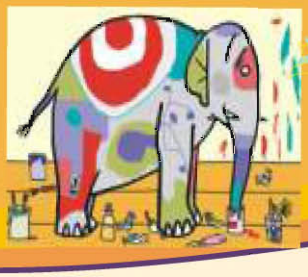

बालमोदिनी

सदाचरणमेव जीवनम्

• (सं०) ईश्वरः

जीवनं नाम किम् इति ज्ञातुम् इच्छन् कश्चन सर्वत्र अटितवान् । एकैकः एकैकविधम् आशयं प्रकाशयति । तेषु किं ग्राह्यं, किं च अग्राह्यम् इति न अवगतं तेन ।

सर्वत्र परिभ्रमन् सः एकम् अरण्यं प्राविशत् । तत्र कश्चन शुकः तेन दृष्टः । सः शुकम् अपृच्छत् - ''जीवनं नाम किम् ?'' इति ।

तदा शुकः अवदत् - ''मधुरवचनानां कथनं, सन्तोषेण स्थितिश्च जीवनं नाम'' इति ।

कश्चन हरिणः तेन दृष्टः । हरिणमपि सः तमेव प्रश्नम् अपृच्छत् । तदा हरिणः अवदत् - ''जीवनं नाम धावनम् । अन्नार्थम्, आश्रयार्थं, जलार्थं च धावनम् । आत्मरक्षणार्थमपि धावनमेव शरणम्'' इति ।

अग्रे गतः सः शशं दृष्ट्वा 'जीवनं नाम किम् ?' इति अपृच्छत् । तदा शशः अवदत् - ''जीवनं नाम सङ्घर्षः'' इति ।

ततः अग्रे तेन नदी काचित् दृष्टा । जीवनविषये तेन पृष्टा नदी अवदत् - ''जीवनं नाम प्रवहणम् । समृद्धिकल्पनं, स्वच्छतापरिरक्षणं च जीवनम्'' इति ।

कञ्चित् वृक्षमपि सः अपृच्छत् । वृक्षः अवदत् - ''परोपकारः एव जीवनम् । अन्यस्मै यावत् दीयेत तावत् सार्थक्यम्''

एकं बीजमपि सः एतमेव प्रश्नम् अपृच्छत् । तदा बीजम् अवदत् - ''सत्त्वयुक्तता, विकासश्च जीवनम्'' इति ।

तावता तेन कश्चन उलूकः दृष्टः । तेन पृष्टः उलूकः अवदत् - ''जीवनं नाम निगूढता ।''

अग्रे गतेन तेन जनेन कश्चन संन्यासी दृष्टः । आत्मना श्रुतानि विविधानि मतानि श्रावयित्वा सः जनः अवदत् - ''जीवनं नाम किम् इति एतावता अपि मया न अवगतम् । एकैकः अपि एकैकविधम् आशयं प्रकटयति'' इति ।

तदा सः संन्यासी अवदत् - ''भोः, भवतः एषा जिज्ञासा तु श्लाघ्या एव । किन्तु अन्वेषणेन एव यदि वर्षाणि यापितानि भवेयुः तर्हि उत्तमं जीवनं यापयितुम् अवसरं क्व प्राप्नुयात् भवान् ? अतः आदौ उत्तमं जीवनं कुरु । तदेव मुख्यम् । सदाचरणमेव जीवनम्'' इति ।